
Kist Hidatik

Dr. MÜEYYET BORATAV

Türkiye Tabip Odaları Halk ve Çevre
Sağlığı Komitesi Üyesi
Zeytinburnu Verem Savaşı
Dispanseri Başhekimi

Dergimizin birinci sayısında halk sağlığını tehdit eden önemli bir hastalıktan, Tüberkülozdan bahsetmiştim. Şimdi pek önemsenmeyen fakat, aşağıda görüleceği gibi sağlık ve ekonomik bakımdan büyük zararlara neden olan ikinci bir salgın hastalıktan, Hidatik kisten söz edeceğim.

Bilindiği gibi bu hastalık insanlara ve aynı zamanda koyun, sığır, domuz gibi evcil memeli hayvanlara, genellikle köpekler, nadiren de kurt, çakal, tilki gibi vahşi hayvanların dışkıları ile geçerler. Tenya halkaları bu hayvanların dışkıları ile dışarı çıktıklarında henüz canlı olup, kendi hareketleri 20-40 cm. kadar uzağa sürünebilirler. Her bir gebe tenya halkasında 80-200 tane olgunlaşmış yumurta vardır. Hastalık sığır, koyun ve insanlara ya direkt temasla, ağız yoluyla veya parçalanmış halkadan etrafa yayılan yumurtalarla bulaşan çayırlar, sebzeler, salatalıklar, çilek gibi yer meyvaları ve bazen de içilen menba suları ile geçerler. Bulaşma yolları arasında kediler ve sokak tozları da sayılmışsa da, bu hususlar kesin olarak saptanmamıştır. Ağız yoluyla ince bağırsağa gelen yumurtalar orada çatlayıp, barsak cidaini geçerek Vena Porta yoluyla Karaciğere veya diğer organlara gidip yerleşerek zamanla Kistleri meydana getiriyorlar.

1961-1963 senesinde Zeytinburnu ilçesinde yapılan Radyolojik taramada 75.000 kişide 9 (100.000'de 12) Akciğer Kist Hidatiği tesbit ettik. Son nüfus sayımına göre 124.000 kişinin yaşamakta olduğu anlaşılan bölgemizde her yıl 5 ile 8 arasında akciğer Kist Hidatiği tesbit edemekteyiz. Bu oran, bulunan akciğer kanseri oranından daha yüksektir.

Akciğer kanserinin öldürücü bir hastalık olmasına karşı, Hidatik Kist'in bir komplikasyon yapmadığı takdirde daha selim seyirli olması, bu hastalığa gereken önemin verilmemesine neden olmaktadır. Son olarak Mart 1977'de İzmir'de yapılan çevre sağlığı sempozyumu'nda Prof. Dr. Vidinel ve arkadaşları 105 Vak'alık bir seri tebliğ ettiler.

Bu toplantıda özellikle Ege bölgesinde Kist Hidatiğe fazla miktarda raslandığı belirtilmekte, Hastalığın Karaciğerde % 60, Akciğerde % 30, ve diğer organlarda (Kalp, kemik, böbrek, beyin, dalak vs.) % 10 oranında yerleştiği kabul edilmektedir. Demek ki bütün Kist Hidatik vak'aları toplam olarak alınırsa, bizim bulduğumuz 100.000'de 12 oranın 100.000'de 36-40'a kadar çıkabileceği tahmin edilebilir.

Prof. Dr. Ahmet Merdivenci'nin (Türkiye'de Hidatik Kist Hastalığı) isimli eserinden aldığım aşağıdaki bilgiler, bu hastalığın toplum sağlığı ve memleket ekonomisi bakımından ne kadar zararlı olduğunu göstermektedir.

Memleketimizde kesilen koyunlarda ortalama % 4, Sığır ve domuzlarda % 9 nisbetinde Ekinokokküs bulunduğu, bu oranın sonbahar ve kış aylarında bazan % 75'e kadar yükseldiği görülmüştür. İstanbul'da sokak köpeklerinin otopsilerinde 1963'de % 22,7, Konya çevresinde yapılan araştırmada köpek dışkılarında % 59,2 Ekinokokküs bulunmuştur. (S. 106). 1961'de P. P. Vibe'nin yaptığı araştırmaya göre Hidatitozlu koyunlarda et verimi % 10,4, yağ verimi % 19, süt verimi % 56-62, yün verimi % 9,5 azalma göstermektedir. Hastalıklı gebe koyunlardan % 12'si düşük yapmaktadır. (aynı eser, s. 105).

Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1970 tesbitine göre, memleketimizde toplam olarak 73 milyon evcil hayvan bulunduğunu göz önüne alırsak, Hidatitoz hastalığının memleketimiz ekonomisinde ne büyük zararlara sebep olduğu ve olacağı kolayca anlaşılabilir. Dr. Ahmet Merdivenci'nin eserinde bu konuda geniş tıbbi bilgi ve hastalığın eradikasyonu için olumlu öneriler ve çok zengin literatür mevcuttur.

Halk sağlığını ilgilendiren ikinci salgın hastalığa örnek olarak Kist Hidatiği seçmemin nedeni şudur; Yukarıda görüldüğü gibi Verem Savaşı, salgına sebep olan Tüberküloz basilinin özellikleri ve hastalığın insandan insana geçişi nedenleri ile pek çok zorluklar, büyük masraflar gösteren ve bütün çabalara rağmen, bugün için, tam başarı olanağı kısıtlı olan bir savaştır.

Kist Hidatikte ise durum tam tersinedir. Hastalık insanlara köpekler, onlara da hastalıklı etler aracılığı ile geçerler. Yani düşman, Tbc'nin aksine, gözle görülen, nisbeten zayıf bir parazittir. Salgını önlemenin temeli başıboş köpekleri ortadan kaldırmak, sahiplileri tıbbi kontrol altına almak, hastalıklı etlerin hayvanlara verilmesinin kat'i olarak önlenip, gerektiği şekilde imhasına dayanır.

İnsanlar köpekleri beğenilik, avcılık gibi faydalı işlere yaradığından veya sahiplerine bağlılıkları sebebi ile sevme, acıma, çok defa da gösteriş için beslerler' Çağdaş yaşantıda, bazı özel durumlar dışında birinci neden geçerli değildir. Sevdikleri, acıdıkları için köpek

besleyenlerin ise, gelişmiş ülkelerde olduğu gibi tıbbi koşullara uymaları gerekir. Başiboş köpeklerin yok edilmesine gelince; Memleketimizde, bazı büyük şehirlerde bu işi yapmak için ufak, yetersiz ekipler vardır. Bu işler belediyeler tarafından yürütülmeye çalışılmaktadır. Devletçe ve yurt çapında bir savaş açılmadıkça olumlu sonuç almak olanağı düşünülemez. İnsanların hayvan sevgilerini ve acıma hislerini mantık ölçüleri ile açıklamak zordur. İnsanlar gerektiği zaman ve bazan da sırf zevk için, hiç acımadan binlerce hayvanı öldürebilirler de, bir çocuğun bir kuşu öldürmesini vahşice bir eylem olarak görür, büyük tepki gösterirler. Bu psikolojik sebeplerden dolayı, başiboş köpeklerin yok edilmesi halkın gözü önünde yapıldığı zaman karşı konulduğuna, engel olunduğuna, çok defa şahit olduk. Bu işlerin geceleri veya halkta tepki uyandırmayacak yumuşak yöntemlerle yapılması gerekir. Bütün bu tedbirler tam olarak alınsa bile, Kist Hidatik hastalığına, gittikçe azalarak, daha senelerce raslanabileceğini unutmamak gerekir. İnsan veya sığırların vücuduna giren yumurtaların Kist haline gelişinin bazen senelerce (10-20 sene) sürebileceği bilinmektedir.

Devlet tarafından yöneltilen ve bilimsel olarak yapılan 25 yıllık savaş sonunda İngiltere, İsviçre, Macaristan ve komşumuz Bulgaristan gibi ülkelerde evcil hayvanlar ve insanlarda Hidatidoza ancak sınırlı boylarında ve çok ender olarak rastlanmakta, hastalık hemen hemen tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır. Bu ülkelerde uygulanan yöntemleri ve tecrübeleri bizim de örnek olarak almamız gerekir. Ancak bu yolla başarıya ulaşabiliriz.